Thorvald Staunings 1. maj-tale

Taler
Thorvald Stauning
Statsminister

Dato
1. maj 1936

Sted
Fælledparken, København

De nordiske Folks gamle Festdag - Skøn Valborgs Dag - Dagen, da Foraaret bryder frem og giver Haab om Sol og Sommer, blev for snart et halvt Hundrede Aar siden annekteret af Arbejderbevægelsen til internationål Festdag, til Demonstration for 8 Timersdagen, for Frihed og for Fred.

I 30 Aar stod Kravet om Arbejdstidens Forkortelse paa Dagsordenen, og langsomt arbejdede man sig frem i Fag efter Fag. I 1884 havde 95,8 % af Danmarks Arbejdere - altsaa omtrent alle - 10 Timer eller derover som daglig Arbejdstid, men Fagforeningernes voksende Styrke førte fremad til Arbejdstidsforkortelser og anden Forbedring af Arbejdsvilkaarene, saaledes at Springet ikke var saa overvældende, da Løsningen kom efter den store Verdenskrigs Afslutning.
Fredsdokuinentet - Versailles-Traktaten -, hvormed den uhyggelige Krig afsluttedes,gav officiel Anerkendelse af 8 Timers Arbejdsdagen, og Underskriverne gav højtideligt Løfte om denne Reforms Iværksættelse for at Kulturen kunde blomstre igennem den større Fritid. Det syntes saaledes som om Verdens Stormagter bøjede sig for det igennem 30 Aar forfægtede Krav fra den internationale Arbejderbevægelse, men de økonomiske Magthavere bøjede sig kun langsomt, og der var mange Vanskeligheder at overvinde.

I 1919 gennemførtes ved Forhandling 8 Timersdagen for Haandværk og Industri i Danmark, men endnu er der altsaa mange Arbejdere, som ikke er kommet med, og endnu har et Landstingsflertal hindret Godkendelsen af den internationale Konvention, som var Fredstraktatens Knsekvens og Arbejderklassens Sikring.

Men mange Millioner Arbejdere Veren over opnaaede den forkortede Arbejdstid efter Krigen - ligesom de danske Arbejdere -, og det er Arbejderklassens Sag at opretholde den Styrke, som forhindrer saadanne Anslag

imod erhvervede Rettigheder, som desværre er sket ude i Verden. Danmarks Arbejdere i Haandværk og Industri vil kunne sikre den opnaaede 8 Timersdag - den, der syntes at være et fjerntliggende Maal i vor Ungdom -, og de kan ogsaa sikre den øvrige Udvikling, naar de bevarer det Sammenhold, der hidtil var danske Arbejderes smukke Karaktermærke.

Der er saaledes, naar vi ser paa to Menneskealdres Udvikling for Arbejderklassen, naar vi ser den i det ydre, og naar vi betragter dens Stade i Oplysning og Kultur, ingen Tvivl om Fagforeningernes store Værdi.

Men vil vi maale, hvad Arbejderklassen har udrettet og naaet, maa den politiske og kommunale Virksomhed ikke overses. Det socialdemokratiske Parti har ført den forhaanede Arbejderklasse frem til Borgerret i Samfundet, frem til sociale Rettigheder og til politisk Ligestilling med alle andre.

Vi har sejret os frem, senest den 22.Oktober sidste Aar, men den afgørende Sejr er ikke vundet endnu. Nederlag efter Nederlag har Venstre og Konservative kunnet notere, men disse Partier forsøger desuagtet at udøve Mindretals-Terror, i Kraft af et kunstigt Landstingsflertal. Dette maa overvindes, og alle ved, at Socialdemokratiet ikke vil misbruge Magten imod Landets Interesser; der var mere end én Lejlighed, hvor det først og fremmest var Arbejderne, som viste Samfundssind.

Igennem 5 Aars Krisetilstand, fremkaldt af en Omvæltning i Verdenshandel og Økonomi, har det socialdemokratiske Parti haft Førerskab i det politisk Liv - under stadig Modstand fra et overmodigt Mindretal. Vi har gennemført et økonomisk System, der i lige Grad sikrer Landbruget Afsætning og andre Erhverv Produktion, men til Trods for en betydelig Stigning i Antallet af Beskæftigede fra 1933 og fremefter er der dog paa Grund af Produkticnsforbold, Udvandringsforbud o.a. en meget omfattende Arbejdsløshed, som Samfundet ikke kan bære. Vi har sat Hundreder af Millioner ind paa Fremskyndelse af offentlige Arbejder. Vi har ogsaa - naar der uddeltes Millioner til Landmændene - opnaaet at faa bevilget nogle Millioner til Ekstra-Understøttelse for langvarigt arbejdsløse, men i sidste Omgang blev Landstings- flertallet sat til at gøre Bøddeltjeneste overfor Lovforslagens om saadan Hjælp.

Man har naturligvis i disse Aar beskæftiget sig med mange Planer for

Arbejdsløshedens
Bekæmpelse, men de er som Regel stødt paa Modstand hos Landstingsflertallets Partier.
Se saaledes det Lovforslag, der nu har foreligget i to Samlinger - et Forslag om at sætte 36 Mill. Kr. i Omløb ved forskellige Arbejder. Mange Tusinde Arbejdere vilde have fundet midlertidig Beskæftigelse ved disse Arbejder, men Venstre og Konservative havde Mod og Magt til at hindre dette.

Det er forstaaeligt, at man ogsaa har beskæftiget sig med en Nedsættelse af Arbejdstiden. Jeg tænker ikke man for Alvor vil kræve en vedvarende Nedsættelse under de 8 Timer, men man har syslet med Planer for midlertidig Nedsættelse - og altsaa dermed en Fordeling af Arbejdet. Det er en saare vanskelig Vej. Der er Fag, hvor det overhovedet ikke lader sig gøre at udvide Arbejdsstyrken, Fag, hvor der forud arbejdes i flere Hold, og endelig er der et økonomisk Problem i Sagen. Arbejderne vil ikke bære Tabet, og Industrien vil i mange Fag erklære, at den ikke kan bære Byrden og klare sig i den internationale Konkurrence. Vejen er naturligvis heller ikke den absolut rigtige. At forøge Beskæftigelsesmulighederne er det rigtige, og dertil sigter den økonomiske Politik, som føres, den, der samler sig om Valutacentral og Importregulering, og hvis Resultat kan ses i en Forøgelse af de beskæftigedes Antal med næsten 100.000 fra 1932 til 1935.

Men ved Forsøgene paa at fremme Produktionen staar vi overfor en Række alvorlige Problemer. Vi har Udlandets Ønsker om hvilke Indkøb vi skal gøre, vi har Landbrugsledernes – de politiske Lederes - yderst ensidige Indstilling og Krav, og vi har vor Viden om, at det, Landet trænger til, det er Raastoffer til de Erhverv, der er i Stand til at formindske Arbejdsløsheden.

Vi lever ikke mere under Liberalisme med fri Handel Eksport og Import. Vi lever under de store Landes nye System, under Forsøg paa Selvforsyning, under Handelsaftaler med Pligt baade til Levering og til visse Indkøb.

Under dette System, som er til Gavn for alle Dele af Produktionen - ogsaa for Arbejderne - er der Bud efter Fællesskab og Fællesfølelse i Befolkningen. Vi kan ikke komme udenom det af vore Kunder indførte System, og man synes herhjemme tilbøjelig til at glemme, at de to Hovedkunder, det er Tyskland og England,som aftager den meget store Part af Landbrugets Produktion, men det

er ogsaa de Lande som rejser de alvorligste Hindringer for Udviklingen af industriel Selvforsyning til Gengæld for den Velvilje, de viser dansk Landbrug.

Dette for os nødvendige System med Regulering af Handelen, med Statsindgreb og Statskontrol har vist sig anvendeligt og nyttigt, men dette System kræver, at Overenskomster opfyldes, og derfor er Look-out og Valutacentral uforenelige. Derfor var Stats-Indgreb ogsaa nødvendige paa dette Omraade. Lock-outen var Arbejdsgiverforeningens Værk. Den var paa en Gang et Forsøg paa at skaane Arbejdsgiverne for nogle Løntillæg til de lavest lønnede og et Forsøg paa at ramme Regeringen. To Dage efter at Arbejdsgiverforeningen havde givet 1. Varsel, holdt Foreningens Formand en opsigtvækkende Tale, i hvilken han ikke blot vendte sig imod Lønforhøjelse, men tilføjedes "at arbejderne skal ikke tro, de er Herrer i Landet, fordi Socialdemokraterne vandt en stor Valgsejr d. 22. 0ktober" og senere hed det i Talen:
"at det er et Fagforeningsvælde, som prøver at tilrane sig Eneherredømmet"
Der er ingen Tvivl om den politiske Hensigt, og skulde der være Tvivl, kan man læse Hr. Madsens hadefulde Proklamationer, medens Kampen gik, og ikke mindst hans Angreb, da Kampen blev afsluttet ved Lov.

En Gang før har Lovgivningsmagten grebet ind overfor en Lock-out nemlig i 1933, da Arbejdsgiverne havde dekreteret 20 pct. Løn-Nedsættelse. Da Lock-outen blev forbudt, kom der Liv i Tingene, og Arbejdet har haft Medbør siden. – Statsindgrebet var nødvendigt og forsvarligt.

Ogsaa overfor en Slagteri-Konflikt måtte vi gribe ind i 1934, thi vi er pligtige at overholde de Overenskomster, som Regering og Rigsdag indgaar med Udlandet i det danske Folks Interesse. – Her taales ikke Tøjlesløshed. –
Saaledes udviklede det sig ogsaa i Aar. En Maaneds Arbejdsstandsning bragte en betydelig Forstyrrelse i Samhandelen med andre, og vi maatte imødese, at Landbrugseksporten snart vilde standse, saaledes som Kommunisterne ønskede det, men som Samfundet ikke kunde taale, men dette havde vi Pligten til at afværge.

Vi sejrede ved Valget, fordi vi vilde oprethold Orden, Produktion og Afsætning. Lock-outens Afslutning var nødvendig for Sikringen af disse Løfter, og saaledes vil det være under det nuværende System. Der er Opgaver nok for Fagforeningerne endda, cg nu maa vel Arbejdsgiverforeningens Ledere snart have lært,at det er Meningen, at de skal forhandle sig til Rette om

Overenskomsterne. Kun naar de nemmer den Lære, kan Statsindgreb undgaas. De langvarige Kampe er uforenelige med Danmarks økonomiske Stilling og Forpligtelser under det nuværende System, og derfor bør alle indrette sig paa at bevare Fred og Arbejde. Den 5 Ugers Lock-out kunde have været sparet, og dermed vilde ogsaa mange Penge været sparet, thi som man kunde forudse, gik ingen Voldgiftsret imod en Lønforhøjelse til, Timeløn paa 76,84,86,97 Øre i en tid, hvor Aktionærerne indkasserer 10-12-15 pCt. i Udbytte.

Venstre og Konservative gennemtvang, at Lock-outens Afslutning skulde undergives Voldgift. Det var det sidste Forsøg paa at frelse Arbejdsgiverne.

De sejrede i den Henseende i Kraft af Landstingsflertallet, men et Par Dage efter, da Vold- giftsretten anerkendte det af Arbejderne vedtagne Mæglingsforslag, da led de to Partier et nyt Nederlag sammen med Arbejdsgiverforeningen og det kunde de have undgaaet.

Vi ser imidlertid, at reaktionære Kræfter lever baade i Arbejdsgiverforeningen og i Rigsdagen, Valget i Oktober burde have ført Partierne ind i Samarbejde om en Række økonomiske Opgaver, saaledes var Vælgerfolkets Anvisning, men det skete ikke. Som jeg har sagt før, gav Rigsdagssamlingen nye Vidnesbyrd om Uvilje og om Ligegyldighed overfor de Arbejdsløse. Bevillinger til Arbejdere og til de Arbejdsløse strandede paa Landstingets Skær. Huslejelov og Beskyttelseslov for Butiker standsedes, og i en Række Tilfælde forringedes det planlagte Lovgivningsarbejde. Naar Loven om Gældssanering og Rentetilskud til den gældtyngede Del af Landbruget blev stærkt forringet , skyldes det ganske særlig Medfølelse med de meget velstillede Befolkningslag, som naturligvis skulde have udredet, hvad Gældssaneringen maatte have krævet af kontante Midler.

Vi faar imidlertid nok gjort op med vor Reaktion; værre endnu er den Uro der truer ude fra Verdens, hvor vor Indflydelse er ringe. Italiens Krig paa Trods af Folkeforbundets Advarsler, Tysklands Opmarch ved Rhinen, og Ruslands Forhold til Japan foruroliger Verden nu, kun 18 Aar efter den sidste Krigs Slutning. Ogsaa paa dette Omraade har Fredstraktaten bragt Skuffelser, og Fredens March synes standset. Men Fredens Gerning skal fortsættes.

Paa denne, Arbejderklassens internationale Festdag, har vi Grund til at mindes de Broderpartier, der er knuste ved en Foreninjg af reaktionære og

kommunistske Indflydelser.
Vi har Grund til at love fortsat Enighed og Sammenhold i vort Parti, og saa maa vi haabe, at den Del af Landet, som om nogle Maaneder gaar til Landstingsvalg, vil gøre en saadan Indsats, saa Folkeviljen kan faa Frihed til at udfolde sig og til at tage Ansvaret for politiske Handlinger. Den danske Arbejderklasse er, takket være politisk og fagligt Sammenhold, naaet videre end Arbejderne i de fleste andre Lande, og derfor maa vi fortsætte efter samme Linie, med samme Troskab som hidtil.

Enhver Arbejder har sin Plads i Organisationen, og den store Landsorganisation, De samvirkende Fagforbund, bør udbygges og styrkes. Men ingen er sig selv nok, heller ikke Fagforeningen. Ved et intimt Samarbejde med det socialdemokratiske Parti, som arbejder i hele Samfundets Interesse, kan alle Muligheder udnyttes og alle Kræfter gøre Nytte.

Vi vil frem til andre Samfundsformer end Kapitalismens, men Arbejdet maa gøres paa Demokratiets Grund, og det er først og fremmeste Arbejderklassen, de 100.000'der Kvinder og Mænd, det er Ungdommen af alle Fag, som maa staa Vagt om Demokratiet og skabe det Folkestyre, som kan sikre Arbejde og Udbytte, som kan sikre os Danmark for Folket.

Kilde
Arbejdermuseet & Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv

Kildetype
Maskinskrevet manuskript

Tags
1. maj-tale, Socialdemokratiet

URI
https://www.dansketaler.dk/tale/thorvald-staunings-1-maj-tale-1936